

4. Rennison C., Rand M. Criminal Victimization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://link.springer.com/article/10.1007/s10940-005-4272-7>
5. Sourcebook of Criminal Justice Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.albany.edu/sourcebook>
6. Tonry M. Rethinking Unthinkable Punishment Policies in America [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mpicc.de/en/forschung/forschungsarbeit/kriminologie/governing_through_punishment.html

Масло Н.М.

студентка,

Науковий керівник: Рощина І.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий юридичний інститут

Національного авіаційного університету

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ

На сьогодні досить часто у існує ситуація, коли вчинення людиною злочину, зокрема, у справах про такі кримінальні правопорушення, як дача або одержання підкупу, спровоковано працівниками правоохоронних органів. Провокацією злочину є завідоме створення особою обстановки, що викликає вчинення іншою особою злочину або співучасть у ньому, з метою її викриття, шантажу або заподіяння іншої матеріальної чи нематеріальної шкоди такій особі. Нерідко працівники правоохоронних органів вчиняють дії, спрямовані на маскування провокацій зі свого боку, що під час розгляду кримінального провадження призводить до ускладнення побудови певної правової позиції захисника.

Характерною ознакою провокації злочину, є створення обстановки, яка викликає вчинення злочину, що не лише повинно передувати виконанню діяння спровокованою особою, а виникненню у такої наміру вчинити злочин [3, с. 4].

Аналіз ознак провокації злочину та їх співвідношення з крайньою необхідністю дозволяє зробити висновок, що провокаційна діяльність не може бути обґрунтована межами крайньої необхідності у зв'язку з відсутністю як підстав, так і всіх необхідних ознак цієї обставини, що виключає злочинність діяння. Таким чином, саме провокатор, по суті виступає особою, яка породжує злочинця та злочин.

Провокація підкупу – це спеціальний вид підбурювання до вчинення злочину, а саме, до давання або до одержання підкупу, свідоме

створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування або одержання підкупу, щоб потім викрити порушників [1, ч. 1 ст. 370].

Зміст провокації підкупу становлять дії суб'єктів, спрямовані на умисне спонукання особи, що не має злочинного наміру, на скоєння злочину з метою наступного викриття цієї особи. Для кваліфікації діяння необхідно переконати особу в необхідності давання чи отримання нею підкупу, тобто стимулювати особу до вчинення злочину. Слід зазначити, що на сьогодні практично нереально довести наявність у діях правоохоронців складу кримінального правопорушення.

Від провокації підкупу слід відрізнити правомірні дії, що вживаються для викриття незаконних фінансових схем. Суть провокації полягає у тому, що провокатор сам викликає в інших намір вчинити злочин з метою їх викриття. Тому не є провокацією підкупу дії особи, в якій вимагається підкупу, що полягають у передачі особі незаконної матеріальної винагороди з відома правоохоронних органів.

Умисне створення службовою особою обстановки й умов, що викликають пропонування чи одержання підкупу з метою викрити того, хто його дав або одержав, є закінченим злочином з моменту вчинення зазначених дій незалежно від того, чи було передано або одержано підкупу. Суб'єктом провокації підкупу може бути тільки службова особа. З суб'єктивної сторони злочин характеризується прямим умислом. Винна особа усвідомлює, що її дії носять провокаційний характер стосовно іншої особи, яку вона провокує на одержання чи давання підкупу, і бажає вчинити такі дії. Контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин. Провокація є ефективним засобом виявлення злочинного наміру, запобігання, розкриття вчинених протиправних діянь

З огляду на європейську практику, під час визначення того, чи було порушення прав та основоположних свобод людини у зв'язку з провокацією злочину, Європейський Суд з прав людини оцінює ситуацію на предмет, наявності ознак підбурювання особи до вчинення злочину співробітниками правоохоронних органів і дотримання позитивних зобов'язань держави розглянути належно заяву особи про схиляння її до вчинення злочину співробітниками правоохоронних органів [2, п. 1 ст. 6]

Кваліфікація провокації підкупу за чинним кримінальним законодавством має свої особливості. Якщо службова особа схиляє іншу особу до вчинення підкупу, то це є підбурюванням до злочину і кваліфікація відбувається, як співучасть у підкупі [1, ч. 3 ст. 27]. Якщо ж службова особа здійснює ці дії з метою подальшого викриття особи, то такі дії кваліфікуються як провокація підкупу. Вважаємо можливим

виключення цієї норми із КК за умови введення загальної норми «провокація злочину», при цьому службове становище особи має бути кваліфікуючою ознакою даного злочинного діяння.

У кожному конкретному випадку вчинення кримінального правопорушення внаслідок провокації з боку правоохоронних органів надзвичайно гострим є питання про те, чи був би вчинений злочин у тому разі, якби винний не був «спровокований» на його вчинення працівниками правоохоронних органів, що виконували завдання з попередження чи розкриття корупційних діянь.

Таким чином, оскільки кваліфікуюча ознака провокації підкупу одна – те саме діяння, вчинене службовою особою правоохоронних органів, можна запропонувати до органів охорони правопорядку віднести ті з них, для яких відповідні правоохоронні завдання і функції є єдиними або основними. Також варто зазначити, що провокація як спосіб ініціювання вчинення злочинів відповідної категорії є суспільно небезпечним діянням, що заслуговує на криміналізацію. Тому підстави декриміналізації провокації підкупу на сьогодні є негативними, у зв'язку з чим можна пропонувати удосконалення цієї норми, а не виключення з КК України.

До того ж слід зазначити, що застосування судовими органами практики Європейського суду з прав людини під час розгляду кримінальних справ, проваджень та матеріалів, дотримання ними положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, сприятиме ефективності та справедливості правосуддя під час розгляду справ.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341–III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ч. 1 ст. 370.
2. Віденська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Альошина О.І. Провокація злочину (кримінально-правове дослідження): Автореферат дисертації кандидата юридичних наук: 12.00.08. – Дніпропетровськ, 2007. – 19 с.